

Barne- og likestillingsdepartementet - BLD
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Vår referanse: 19/00601-3
Arkivkode: F41
Saksbehandler: Hanne Ingerslev,
Deres referanse: 19/681
Dato: 06.03.2019

Høringsuttalelse - NOU 2018-18 Trygge rammer for fosterhjem

Det vises til høringsnotatet «NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem" sendt fra Barne- og likestillingsdepartementet 18.02.2019.

Flere av utvalgets forslag vil bidra til økt forutsigbarhet i fosterhjemsomsorgen. Utvalget har tatt utgangspunkt i hvilke behov fosterhjem skal fylle i dagens barnevern, og dermed de ulike rollene fosterforeldre kan ha. Dette har blitt styrende for utvalgets forslag til rammeverk.

Utvalget har levert en grundig utredning. KS mener likevel at de opplevelser og erfaringer mange barn har med seg inn i fosterhjemmet, burde kommet tydeligere frem i utredningen og blitt vektlagt sterkere i forslag til rammeverk.

I vår uttalelse har vi valgt å følge kapittelinnvidlingen i utredningen.

Kapittel 6 Samordning og samarbeid.

Utvalget foreslår at det innføres en samordningsplikt i kommuneloven for personer med behov for langvarige og koordinerte tiltak, og at kommunen bør utpeke en instans eller opprette en egen funksjon som skal ha ansvaret for å koordinere hjelpetjenester for barn og unge. KS ser behovet for samordning, men er usikker på effekten av lovfesting. Kommuneloven vil uansett ikke være riktig sted å lovfeste dette med mindre alle særlovsbestemmelser fjernes.

Utvalget foreslår også at det skal innføres en plikt for kommunen til alltid å vurdere om barnet kan flytte i fosterhjem i egen kommune eller nær egen kommune. KS ser det ikke som nødvendig å innføre en slik plikt. Ved valg av fosterhjem er det barnets beste som skal ligge til grunn. I dette inngår også avveininger av hvilke ønsker barnet og foreldrene har ved valg av fosterhjem. Barneverntjenesten har allerede en plikt til å vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Som oftest er det tilgangen på egnede fosterhjem i nærheten av barnets hjemsted som virker inn på hvor langt bort fra hjemstedet barnet må plasseres. Dette vil ikke en lovendring endre på. For øvrig vil vi minne om Bufetats bistandsplikt overfor kommunene når det gjelder å rekruttere fosterhjem.

Kapittel 7 Oppfølging og tiltak når barn bor i fosterhjem

KS imøteser at kommunene får et større ansvar på fosterhjemsområdet. Vi støtter derfor forslag som støtter opp under dette. Dette gjelder blant annet forslaget om at samtlige arbeidsprosesser i hele fosterhjemsforløpet må inngå i det nasjonale kvalitetssystemet i barnevernet som er under arbeid.

Vi støtter videre forslaget om at forskning på fosterhjemsområdet prioriteres, og understreker viktigheten av at kommunene involveres i å definere forskningsagendaen og i gjennomføring av forskningen.

Utvalget foreslår også at det utvikles faglige standarder for hva som er forsvarlig oppfølging og tilsyn. Disse faglige standardene foreslås skal erstatte kravene i fosterhjemsforskriften om antall oppfølgingsbesøk. Vurdering av behov for oppfølgingsbesøk og annen kontakt skal dokumenteres. Kravene i forskriften om antall tilsynsbesøk foreslås opprettholdt.

KS mener at det er viktig at det kan vises fleksibilitet når det gjelder hvor mange oppfølgingsbesøk det er behov for i fosterhjemmet. Barneverntjenestens egen vurdering av hva hver enkelt fosterfamilie trenger av oppfølging, bør bli styrende for antall oppfølgingsbesøk, dvs. at denne vurderingen bør erstatte kravene i fosterhjemsforskriften om antall oppfølgingsbesøk. KS mener videre at det ikke er nødvendig å sette spesifikke krav til at en slik vurdering skal dokumenteres. Krav til dokumentasjon inngår allerede i kravene til forsvarlighet i barnevernet, og er også utgangspunkt for internkontroll. Når barnevernets nasjonale kvalitetssystem etter hvert kommer på plass, vil det kunne fungere som støtte når barnevernet gjør sine vurderinger.

KS støtter videre forslaget om at det skal utvikles tilpassede oppfølgingstiltak for fosterhjem i barnets slekt og nettverk. Utvalgets forslag om at det skal utvikles en løpende oppdatert oversikt over tilgjengelige tiltak i kommunen, støttes imidlertid ikke. KS mener at barnevernstjenesten i stedet bør snakke med fosterhjemmet om hvilke tiltak som trengs når de er på oppfølgingsbesøk. KS mener det vil være både uhensiktsmessig og urimelig å innføre et krav om at alle barneverntjenester skal utvikle en slik oversikt.

Når det gjelder forslaget om at kommunen skal etablere lokale løsninger for tilgjengelighet for barn, foreldre og fosterforeldre utenfor kontortid, ser KS ikke behov for dette. Dette ivaretas allerede av kravet til kommunene om å ha en beredskapsordning i barnevernet, jf. også forslag til ny barnevernlov der det foreslås at barneverntjenesten skal være tilgjengelig til enhver tid.

Utvalget foreslår at det presiseres i barnevernloven at ettervernstiltak for dem som hadde tiltak ved fylte 18 år, når som helst innen fylte 23 år kan opprettes, gjenopprettes eller endres. KS ser det som sentralt at barn som har hatt tiltak fra barnevernet før de fyller 18, også får tilbud om tiltak som støtter dem på en god måte over i voksenlivet. Barnevernloven med forskrifter er imidlertid tilstrekkelig til å realisere dette.

KS støtter forslaget om at det skal utvikles og etableres et oppfølgingsprogram for foreldre som gis etter at barnet har flyttet i fosterhjem. Vi forutsetter at det da ses hen til det ansvaret som familievernkantorene har fått, og hva som allerede er utviklet på området.

Kapittel 8 Økonomiske rammebetingelser

KS er enig i at det behov for felles retningslinjer for godtgjøring av fosterforeldres innsats for å øke trygghet og forutsigbarhet for fosterforeldre.

Utvalget foreslår at bør etableres en ny, rettighetsbasert stønadsordning som erstatning for dagens ordning med KS' sats for godtgjøring. Stønadene skal være kommunal, men fastsatt ved lov og forskrift, og reguleres sentralt. Stønadene skal være skattefrie. Utvalget mener at en slik stønad vil tydeliggjøre intensjonen med fosterhjemsordningen, dvs. at fosterhjem skal være mest mulig lik en vanlig familie. Det vil også skille fosterhjemsordningen tydeligere fra andre ordninger, slik som besøks- og avlastningshjem, og de spesialiserte fosterhjemmene staten tilbyr, og dermed kunne gjøre det mer forståelig at betingelsene er ulike.

En annen begrunnelse for utvalgets forslag er bygget på at når barneverntjenesten ikke stiller krav om å begrense fosterforeldres arbeid utenfor hjemmet, er det heller ikke naturlig å se på ytelser til disse hjemmene som betaling for arbeid, men som en anerkjennelse av den viktige samfunnsinnsatsen de gjør.

KS er enig i at anerkjennelse av fosterhjemmenes samfunnsinnsats er noe av det viktigste et rammeverk for fosterhjem, må støtte opp under. Det er likevel mange hensyn som må balanseres for at ordningen skal oppleves som anerkjennende, og også forutsigbar.

En erstatning av dagens veiledende sats for arbeidsgodtgjøring med en skattefri og ikke pensjonsgivende stønad vil på den ene siden fjerne uheldige utslag for fosterforeldre som har rett på ytelser fra NAV (A-trygd, AAP og sykepenger). På den annen side kan fosterforeldre oppleve det som negativt hvis deres innsats ikke lenger gir opptjening til folketrygdens alderspensjon og andre inntektsbaserte ytelser som uføretrygd, dagpenger, arbeidsavklaringspenger, sykepenger og foreldrepenger. KS er derfor i tvil om det er riktig å endre godtgjøringsordningen for alle fosterhjem, for å tilrettelegge for de relativt få som kommer i situasjoner der de har behov for en NAV-ytelse (som ikke er alderspensjon). Samtidig ser vi også utvalgets argument om at en stønadsordning gir symmetri mellom opptjening og utbetaling i de aktuelle trygdeordningene. En ikke-pensjonsgivende stønad vil sørge for at det kun er den delen av inntekten som faktisk har falt bort, som blir kompensert ved arbeidsledighet eller sykdom fra et hovedarbeidsforhold. Alt i alt mener KS derfor det er mye som taler for å omgjøre arbeidsgodtgjøring til en stønad.

Forslaget om at fosterforeldre får beholde stønaden også i de perioder fosterforeldrene blir frikjøpt vil bidra til å tydeliggjøre anerkjennelsen av samfunnsoppdraget, og er i tråd med det KS har forslått tidligere.

Utvalget foreslår en rett til inntektskompensasjon (frikjøp) ved permisjon den første tiden etter at barnet har flyttet inn. Varigheten av denne perioden foreslås differensiert etter barnets alder. KS støtter forslaget om rett til frikjøp. Dette er i stor grad i tråd med dagens praksis, men vil likevel bidra til større forutsigbarhet, hvilket er positivt. KS ser imidlertid en fare ved at varigheten av frikjøpet for sterkt knyttes til barnets alder. Dette kan flytte fokuset vekk fra hvert enkelt barns behov, og også fosterforeldres situasjon, hvilket er uheldig. Differensiering etter barnets alder bør derfor bare være et utgangspunkt for en vurdering av hvor lang frikjøpsperioden skal vare.

KS støtter utvalgets forslag om innføring av retningslinjer hvis det er behov for frikjøp utover den første perioden etter at barnet har flyttet inn. Utvalget foreslår at frikjøp utover den første frikjøpsperioden skal knyttes til tiltak eller oppfølging som ikke er forenlige med at fosterforeldrene er i (fullt) arbeid. KS ser positivt på at det innføres retningslinjer for frikjøp utover den første perioden, og at det knyttes til tiltak og oppfølging. KS vil imidlertid understreke at frikjøpsbehovet ikke bare må knyttes til fosterforeldres oppfølging av målbare aktiviteter, men også til omfanget av fosterforeldres tilrettelegging og oppfølging av barnet når det kommer hjem fra barnehage eller skole. Noen ganger kan denne daglige oppfølgingen være så omfattende at fosterforeldre trenger tiden barnet er i barnehage eller og skole til å hente seg inn igjen.

KS støtter også forslaget om evaluering av omlegging av arbeidsgodtgjøring og frikjøp.

Kapittel 9 Trygd, pensjon og skatt

KS støtter forslaget om at en generell ordning som kompenserer frikjøpte fosterforeldre i ordinære fosterhjem for tap av tjenestepensjon. For øvrig støttes en videreføring av dagens unntak av avkorting i dagpenge- og arbeidsavklaringspengeordningene inntil en ny modell er innført.

Kapittel 10 Rammer for saksbehandling fosterhjemforhold – fosterhjemavtalen

KS støtter at det opprettes et konfliktløsningsorgan som kan bidra til å avklare spørsmål barneverntjenesten og fosterforeldre er uenige om, og også forslaget om at det bør utredes hvem/hvilken instans som bør tillegges funksjon som konfliktløsningsorgan.

Utvalget foreslår at det tas inn i fosterhjemsavtalen en plikt for barneverntjenesten til å samarbeide med fosterforeldre. KS stiller spørsmålsteget ved behovet for å ta dette inn i fosterhjemsavtalen. Et samarbeid mellom barneverntjeneste og fosterforeldre er en forutsetning for gjennomføring av fosterhjemstiltaket, og derfor ikke nødvendig å innføre som en plikt.

Kapittel 11 Økonomiske og administrative konsekvenser

KS mener at den økonomiske kompensasjonen til fosterhjem er en viktig anerkjennelse av fosterforeldrenes samfunnsinnsats og samtidig et virkemiddel for rekruttering av gode og stabile fosterhjem.

Utvalget har satt seg som mål å finne en balanse mellom fosterforeldre som foreldre og den mer profesjonelle omsorgsrollen som sikrer barnet omsorg, trygghet og tilhørighet. Utvalget argumenterer for at ved å holde godtgjøringen (stønaden) på et lavt nivå, vil dette motvirke en profesjonalisering, og appellere mest til personer i barnets slekt og nettverk og/eller som har en indre motivasjon for å bli fosterforeldre.

KS har her en annen oppfatning enn utvalget. KS ser ikke at høyere godtgjøring behøver å komme i konflikt med foreldrerollen, jf. NOVA-rapporten «Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram» (16/13).

Utvalget foreslår at stønaden settes lavere enn dagens godtgjørelse fordi den vil bli skattefri. Det at stønaden blir skattefri, må selvfølgelig hensyntas i det totale regnestykket, men KS fastholder sitt tidligere standpunkt om at det er behov for å gi fosterforeldre, som ikke er frikjøpt, et reelt løft i form av en høyere ytelse enn i dag, det som går under navnet KS' sats. En høyning av ytelsen vil være en tydelig markering og anerkjennelse av fosterforeldres samfunnsinnsats, noe barnevernet er helt avhengig av.

Utvalget har utformet ulike provenynøytrale alternativ for forslagene som blant annet omhandler omlegging av godtgjøringen og frikjøpsordninger. I modellene skisseres hvordan ulike nivåer på fosterhjemsstønaden, ulike nivåer på kompensasjonen for tapt arbeidsinntekt ved frikjøp eller hvor øvre grense for inntektskompensasjon trekkes, vil gi mer eller mindre handlingsrom for kommunene når det gjelder frikjøp etter utløpet av den rettighetsfestede ordningen.

Utvalget har i arbeidet med disse modellene lagt ned et grundig arbeid. KS ser det imidlertid som nødvendig å gå utover en provenynøytral modell for å kunne gi økonomiske rammer som vil lette rekruttering av fosterhjem. KS foreslår derfor en ny modell der stønaden legges høyere enn dagens KS' sats. I tillegg ser vi at det også kan være hensiktsmessig at fosterforeldre gis full kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, men begrenset til 6 G.

Avslutningsvis vil vi hevde at det er nødvendig med en nasjonal satsing på fosterhjemsordningen slik at fosterhjemsordningen kan få et rammeverk som gjør en forskjell med hensyn til rekruttering og oppfølging av fosterhjem. Både stønadsordningen, frikjøp, etablering av spisskompetansemiljøer, økning av unge som mottar ettervernstiltak og innføring av kompensasjon for tap av tjenestepensjon vil kreve økte overføringer fra staten til kommunene.

Helge Eide
Områdedirektør interessepolitikk

Åse Laila Snåre
Avdelingsdirektør INT Helse og velferd

